

Valláserkölcsi nevelés egykor és ma

Religious values-based education then and now

Domokos Andrea

Prof. Dr., dékánhelyettes, intézetvezető, tanszékvezető, egyetemi tanár
Károli Gáspár Református Egyetem,
Bűntügyi Tudományok Intézete
domokos.andrea@kre.hu

Absztrakt

Az írás célja annak bemutatása, hogy az állam és a társadalom nem elégedhet meg a bűnös megbüntetésével, a társadalom érdeke a bűnelkövető segítése is. Nem kizárólag a fiatalok elkövetőknél kívánalom a visszavezetés a társadalomba, hanem valamennyi bűnelkövető esetében. A reintegráció büntetőjogban való megjelenése nem a 21. század vívmánya, a magyar büntetőjogászok, kriminológusok már a 19–20. század fordulóján kifejtették álláspontjukat a bűnelkövető egyének társadalomba visszavezetésének szükségességéről, és arról, hogy szerintük mely módszerekkel érhető ez el. Sokan a bűnözők valláserkölcsi nevelését jelölték meg a leghatásosabb eszköznek. Módszerét tekintve az írás a korábbi kezdeményezéseket hasonlítja össze a jelenlegi büntetőpolitikával, a büntetés-végrehajtási kódexben megfogalmazott célokkal. A korabeli tudósok javaslatai, kísérletei ma is ötletet adhatnak a hasonló célok megvalósítása során. A legcélravezetőbb társadalomvédelem a bűnöző réteg utánpótlásának megakadályozása. A büntetés-végrehajtási intézetekben büntetésüket töltő, vagy onnan szabaduló egyének közösségbe történő visszasegítése során a legnagyobb segítséget az egyházak tudják biztosítani. A hasonló értékek és célok mentén folytatott kutatások összekötik a múltat a jelennel és a jövővel, a humanista büntetőjog mindenkori elvárása a bűnelkövetők számára a büntetés végrehajtása során és utóbb is annak maximális biztosítása, hogy a társadalmi normáknak megfelelő életet tudjanak élni.

Cél: Az írás célja annak bemutatása, hogy az állam és a társadalom nem elégedhet meg a bűnös megbüntetésével, a társadalom érdeke a bűnelkövető segítése is.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 01. 24. Átdolgozás: 2024. 02. 26.
Elfogadás: 2024. 02. 27.

Módszertan: A reintegráció büntetőjogban való megjelenése nem a 21. század vívmánya, a tudósok korábban is kifejtették álláspontjukat a bűnelkövető egyének társadalomba visszavezetésének szükségességéről, és arról, hogy szerintük mely módszerekkel érhető ez el. Sokan a bűnözők valláserkölcsi nevelését jelelték meg a leghatásosabb eszköznek.

Megállapítások: Az írás összegyűjti a korábbi magyar kezdeményezéseket és összehasonlítja azokat a jelenlegi büntetőpolitikával, illetve a büntetés-végrehajtási kódexben megfogalmazott célokkal.

Érték: A hasonló értékek és célok mentén folytatott kutatások összekötik a múltat a jelennel és a jövővel, a humanista büntetőjog mindenkori elvárása a bűnelkövetők számára a büntetés végrehajtása során és utóbb is annak maximális biztosítása, hogy a társadalmi normáknak megfelelő életet tudjanak élni.

Kulcsszavak: reintegráció, bűnelkövető, vallás, nevelés

Abstract

Aim: The aim of the article is to show that the state and society cannot be satisfied with punishing the offender, it is in society's interest to help the offender.

Methodology: The introduction of reintegration into criminal law is not an achievement of the 21st century. Scholars have previously expressed their views on the need to reintegrate offenders into society and the methods they believed can achieve this. Many of them have identified religious education of offenders as the most effective means.

Findings: The paper brings together previous initiatives and compares them with current penal policy and the objectives set out in the Penal Code.

Value: Research along similar values and goals connects the past with the present and the future. Humanistic criminal law always expects offenders to maximise their chances of living a life in accordance with social norms, both during and after the execution of their sentence.

Keywords: reintegration, offender, religion, education

Bevezetés

Tanulmányomat Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok emlékének ajánlom, akinek szakmai hitvallása volt, hogy a bűnelkövetők reintegrációjának egyik megoldása a kriminálpedagógiában keresendő (Ruzsonyi, 2020a). A nevelés éppolyan fontos a társadalomba visszavezetés útján, mint a vallásgyakorlás biztosítása.

A reintegráció a büntetőeljárás megindulásától az utógondozás megszűnésig komplex feladat, melynek rendeltetése – a társadalom és annak tagjai védelme érdekében – a társadalommal összeütközésbe került személy társadalomba történő visszavezetése, elismerésének elősegítése (Belovics & Vókó, 2014). A büntetés végrehajtása alatt megkezdett reintegrációs tevékenység az utógondozás szakaszában folytatódik tovább.

Kriminálpedagógia

A kriminálpedagógiai kezelés elsősorban a fiatalok büntető igazságszolgáltatásában merült fel igényként, ahogy a rabsegélyezés és a patronázs szükségessége is először velük kapcsolatban fogalmazódott meg. A veszélyeztetett gyermekek deviánsná, bűnözővé válásának megelőzését várták a patronáztól, a neveléstől, a segélyezéstől. A későbbiekben terjesztették ki ezeket a felnőtt bűnelkövetőkre is, felismerve, hogy a bűnmegelőzés hatékony módszereivé tudnak válni. A pedagógusok figyelme a 16–17. században fordult a bűn és a büntetés felé, a reszocializációt korrekciós eljárásokkal kívánták megvalósítani (Pál, 1976). Pestalozzi már a 19. század elején állami feladatnak tekintette a bűnözők nevelését, társadalomba visszavezetését és utógondozását (Pestalozzi, 1959). Wichern hamburgi lelkész a veszélyeztetett gyermekek „pásztori gondozását” vállalta, nevelőintézetet hozott létre részükre (Pál, 1976).

A magyar kriminálpedagógia kezdeteit Eötvös József kulturális és nevelési nézetei jelentették (Eötvös & Lukács, 1842). A 19. század közepén a társadalom jobbá tétele, megjavítása volt a haladó erők legfőbb célja. Az elítéltek erkölcsi javítását két szinten kívánták megvalósítani. Az első szint a külső, törvények általi javítás. A szabályok tisztelete, a munkavégzés, az indulatok megfékezése, a tudatlanság, iskolázatlanság felszámolása vezethet el a rendes élethez. A második szint a belső, erkölcsi javítás, ami a nevelés eszközeivel érhető el. Az erkölcsi nevelés, javítás végső célja olyan embereket visszaküldeni a büntetés-végrehajtási intézetekből a társadalomba, akik interiorizálják a normákat és önként válnak jogkövetővé büntetésük letöltése után.

1869-ben Magyarországon egy rendelet előírta, hogy a lelkészeknek minden fegyencsel külön kell foglalkozniuk, és az erkölcsi oktatás révén megtérésre és javulásra kell ösztönözni őket (Mezey, 1995).

Tóth Lőrinc úgy ítélte meg, hogy a szabadság elvesztése már magában elég súlyos büntetés, s a társadalom védelme is megvalósul az elzárás által. Az igazságszolgáltatás további feladatot is magára kell vállaljon, amelyet szerinte mind az emberi, mind a keresztyéni kötelesség parancsol: a raboknak nevelésben, oktatásban is

kell részesülniük (Tóth, 1889). Mind az oktatás, mind a lelkeszi munka szerepét kiemelte. A lelkészek működését, a vallásos-erkölcsi oktatást az elítéltek megjavításának egyik fő eszközének tartotta a rabok által végzett munka mellett. A feltételes szabadságra bocsátottak esetében is kiemelkedő szerepet szánt a lelkészeknek, akik felkészíthetik a szabadulót az erényes, jó magaviseletre. *„Az erkölcsjavítást kétségkívül előmozdítja a célszerűen berendezett fegyenc-könyvtár is, melyet az olvasni tudók igénybe vesznek.”* (Tóth, 1885). A szabadult elítéltekről való gondoskodás megszervezése terén Tóth Lőrinc nemcsak az állam, hanem az egész társadalom, a civil szervezetek és az egyházak szerepét is hangsúlyozza. *„A javítás s megmentés nemes, magas feladatát a büntető intézetek s az ezek eljárását szabályozó törvényhozás és kormány csak megkezdeni, előkészíteni tudja, de azt bevégezni, betetőzni főképp a felvilágosult s emberszerető társadalom feladata.”* (Tóth, 1885). Tóth kritizálja a nem kellőképpen befogadó szellemű társadalmat. *„A legnagyobb akadályok a büntetések fő céljának elérése ellen abból a bizalmatlanságból s ellenséges érzelemből származnak, mellyel a polgárok magok a büntető intézetek s az azokból szabadult egyének iránt viseltetnek. Az annyi áldozattal fenntartott, költséges intézeteket kárhóztatják, hogy nem képesek javítani, hivatkozva a visszaesések ijesztő nagy számára, s makacsul vonakodnak elhinni, hogy a volt rabok megjavulhattak.”* (Tóth, 1885).

Finkey 1911-ben az USA-ban járt tanulmányúton. Megvizsgálta, hogy miként szabályozzák a fiatalok elítéltek társadalomba visszavezetését. A Concordi Reformatoryban a munka már a fogvatartás alatt elkezdődött, a fiatalok etika, politika és szociológia előadásokat hallgattak. Ezt követően megvitatták az előadások anyagát (Finkey, 1911). A javítóintézetekből való ideiglenes elbocsátás esetén az intézetigazgató a helyi papot, tanítót vagy éppen nőegyletet kérte fel a fiatalok figyelemmel kísérésére. A társadalom együttműködése nélkül nem létezik hatékony bűnmegelőzés. A büntetőjog tudománya *„méltán hívja fel a társadalom figyelmét arra, hogy a bűnözés leküzdésében vegye ki a maga részét, vagyis a társadalom igyekezzék az önhibája által ejtett sebeket orvosolni s az államnak a bűnözés leküzdésére irányuló akciójában minden erejével segítségére siessen s azt anyagi erővel, és egyleti, testületi tevékenység útján támogassa e közérdekű s emberbaráti munkában.”* (Finkey, 1911).

Székely György a morálpedagógia képviselőjeként a nevelés erkölcsi vonatkozásait kutatta, egyúttal a bűnelkövetők nevelésének kérdéskörével is foglalkozott (Székely, 1913). Célja annak elérése volt, hogy az elkövetők lássák be bűnük rossz, elítélendő voltát. Az adott bűnelkövető pozitív személyiségjegyeit is kereste egyúttal. A lelkiismeretfurdalás, a bűntudat kialakításával együtt a jó tulajdonságok felismerése és a pozitívumokon alapuló személyiségfejlesztés a morálpedagógia feladata a bűnösök vonatkozásában.

Kármán Elemér a fiatalok bírájaként dolgozott, a züllés társadalmi okait vizsgálta, az erkölcsileg megtévedt, züllésnek indult és bűnös gyermekek sorsát kutatta (Kármán, 1917a). A gyermekek erkölcsi hibáinak és betegségeinek gyógyításával, kezelésével foglalkozott. „*A kriminálpedagógiai befolyásolás kérdésénél mindenekelőtt le kell szögezünk a magyar törvénynek azt az álláspontját, amely nem elégszik meg azzal, hogy a bíróság csupán nevelő intézkedést rendel, hanem egyenesen bírói funkcióvá teszi a nevelőintézkedést és a bírót, valamint az ő közegeit és segítőit egyenesen arra hatalmazza fel, hogy a fiatalok nevelését irányítsák és vezessék...*” (Kármán, 1917b). Az Angyal Pál által megálmodott Kriminálpedagógiai Intézet létrehozásán Kármán munkálkodott. Laboratóriumi körülmények között terveztek munkatársaival pszichológiai, pedagógiai, medico-pedagógiai megfigyeléseket a fiatalokon. Szakvélemények készítését vállalták a fiatalok bíróságai, gyámügyi, gyermekvédelmi hatóságok és egyesületek számára. Kriminálpedagógiai könyvtár létesítését határozták el.

Angyal Pál a fiatalok esetében a bűnmegelőzés egyik módjának a vallás-erkölcsi nevelést tartotta. Az erkölcsi nevelés fontosságának elismerése, a reszocializáció, a patronázs támogatása Angyal büntetőjogi felfogásából egyenesen fakadt (Angyal, 1928). Ha egy nemzetben a fegyelmezettség meggyengül, ha az összetartás kapcsai meglazulnak, és ennek folytán széthúzó, romboló erők kerekednek felül – megbomlik az erkölcsi és gazdasági élet rendje, és napokon belül tönkremegy, amit századok alatt építettek.

Balogh Jenő szerint társadalmi támogatás nélkül nem működik a fiatalok bűnözésének megelőzése, szükséges a patronázs intézménye (Balogh, 1909). A fiatalok kriminalitásának növekedését nem deressel és nem bitófával kell visszaszorítani, hanem a büntetést egészen mellőző nevelési eszközökre van szükség. Balogh szerint a teológus és a morálpedagógus munkája sokkal többet ér, mint a legnagyobb gonddal keresztülvitt börtönrendszer, és a jogász csak hálával emlékezhetik meg az ő munkásságukról; nem hivatott azt sem bírálni, sem kicsinyelni. Azok az állami intézmények, amelyek a vallás-erkölcsi nevelést, a szélesebb néprétegek oktatását és termelő munkára való alapos kiképzését biztosítják, egyúttal a legfontosabb megelőző tevékenységet végzik el. „*...pusztán a vallás vagy az elvont ethika tanításaival nem lehet az elhagyott fiatalok megelőzését biztosítani*” (Balogh, 1909), azonban úgy ítéli meg, hogy önmagában a munkára nevelés sem elégséges a vallás-erkölcsi nevelés és az „*akarat acélozása*” nélkül.

A 20. század második felében Szabó András, a fiatalok bűnözésével foglalkozva, helyes módszernek találta a kriminálpedagógiát (Szabó, 1979). A rendszerváltozás idejében alkotmánybíróként már másképp látta az állam szerepét, a büntetésre úgy tekintett, mint jogépségi büntetésre, amelynek szimbolikus

funkciója van. „*Ha például a nevelést vagy a kezelést tekintenénk célnak, súlyos bűncselekmény elkövetése esetén a neveletlenség vagy gyógyíthatóság a mérce, a viszonyítási alap, de nem a tett súlya. A tettes személyiségállapota viszont jogállamban nem lehet a büntetés alapja. A jogépségi büntetés, a megtorló arányos büntetés sokkal humánusabb a látszólag humánus nevelő célbüntetésnél, mert nem érinti személyiséget, személyi autonómiát és lelkiismereti szabadságomat. A büntetőjogi büntetés kiszabás logikája nem cserélhető fel a nevelés és a gyógyítás logikájával, ha meg akar maradni az igazságszolgáltatás kereteiben.*” (Szabó, 1990). Meglátása szerint a nevelés vagy gyógyítás (Deres, 2013) mindössze szolgáltatásként kínálhatók fel a büntetés végrehajtása során.

Büntetőpolitika és a társadalomba visszavezetés feladata

A jelenlegi büntetőpolitika alapján a büntetés végrehajtás központi eleme az elítéltek visszavezetése a társadalomba. A reintegráció épp olyan fontos, mint a megelőzés és a büntetés. A letöltendő szabadságvesztés által a társadalom meggátolja a bűnelkövető további közösségellenes cselekedeteit, az alapvető problémára azonban csak az adhat hosszú távú, funkcionális megoldást, ha a büntetés-végrehajtás nem kizárólag az erőszak és az önkény eszközöként fejti ki hatását (Vókó, 2001). A büntetés végrehajtása során szükséges célkitűzés-ként kell szerepeljen a fogvatartott belső megváltoztatása, illetve a bűntől történő megszabadítása is (Frivaldszky, 2013).

Ruzsonyi (2014) meglátása szerint a reintegráció ernyőfogalom, amely számos szakterületen jelenik meg feladatként. Lényegi jellemzője az, hogy a kiszorult vagy marginalizálódott egyén közösségbe történő visszakерülésének elősegítése minden területen dominánsan érvényesül.

Büntetés-végrehajtási kódexünk (2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról) a végrehajtás rendjéről úgy nyilatkozik, hogy a joghátrány okozása és a megelőzési célok érvényesítése mellett elő kell segíteni az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását is. 2024. január elsejével az elítéltek kreditpontok gyűjtésével ösztönözhetőek a büntetés-végrehajtás során az együttműködésre, a sikeres reintegrációra. A büntetés-végrehajtási rendszerben megjelenő új kategóriarendszer az elítélt motivációjára, reintegrációjára helyezi a hangsúlyt. A bevezetett kreditrendszer határozza meg azt is, hogy miként juthatnak hozzá a munkáltatási lehetőségekhez, miként valósul meg az oktatásban, képzésben, vallási szertartáson és a reintegrációs programokban

való részvétel (T/5882 Büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról).

A büntetés-végrehajtási kódex 164. § (1) bekezdése szerint a reintegrációs tevékenység keretében törekedni kell arra, hogy az elítélt bűncselekményének társadalomra veszélyességét felismerje, annak következményeit lehetőség szerint enyhítse. A (7) bekezdés szól arról, hogy az elítéltek reintegrációjának elősegítése érdekében a büntetés-végrehajtási szervezet igénybe veszi a börtönlelkészi szolgálat tevékenységét.

A büntetés-végrehajtási intézetben minden elítélt számára lehetővé kell tenni, hogy lelkiismereti és vallási meggyőződését szabadon megválassza vagy megváltoztassa, vallását gyakorolhassa.

Azt is lehetővé kell tenni, hogy az egyházi személy, a vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja, az egyházi jogi személy vagy a vallási egyesület által megbízott más személy általi gondozásban részesülhessen. Az elítélt magánál tarthatja a vallása gyakorlásához szükséges könyveket, írásos anyagokat és kegytárgyakat. A kegytárgyak vallásgyakorláshoz való szükségességének megállapításához az adott egyházi személy és vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagjának állásfoglalása kérhető. A büntetés-végrehajtási intézetekben megvalósítható vallásos szertartást biztosítani kell az elítélt számára. A súlyos, életveszélyes állapotban lévő elítélt kérelmére az egyházi személlyel vagy a vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagjával való találkozást soron kívül lehetővé kell tenni. Az istentiszteletre önként jelentkezők részvétele nem korlátozható.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a büntetés-végrehajtási szervezethez tartozó, a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásával összefüggő pártfogói tevékenységet végző pártfogó felügyelő), a helyi önkormányzatok, a munkáltatók, az elítélt társadalomba való beilleszkedését elősegítő, karitatív tevékenységet végző civil szervezetekkel, vallási közösségekkel, önkéntes közreműködőkkel utógondozást végez. Ennek célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadulniak segítséget nyújtson a társadalomba beilleszkedéshez. Tartama legfeljebb egy év. Az utógondozásnak az elítélt kérelmére van helye.

A börtönmissziós tevékenység a reintegráció elősegítésében

A hit, a vallás a szabadságvesztésüket töltő fogvatartottak életében reményt és megnyugvást jelent (Tihanyi, 2018; Miklósi & Tihanyi, 2023). A büntetés-végrehajtási intézet elősegíti a vallási közösségek szociális, karitatív, gondozói tevékenységét és az elítéltek a szabadulásra való felkészítéséhez nyújtott szolgálatait.

Tihanyi hangsúlyozza, hogy a börtönmisszió viszonyulása a bűnös emberhez, nem különbözik az alapvető teológiai tanításoktól. Pozitív üzenetként azt fejezi ki, hogy Isten előtt minden ember egyenlő, nincs különbség a „kicsit bűnös” és a „nagyon bűnös” között, hiába juttatják utóbbit a bűnei a rácsok mögé. Isten egyformán a kegyelmét kínálja mindkettőnek. Ennek az üzenetnek a gyakorlati „haszna” a fogvatartottak helyes önértékelésének kialakításában van. Ha valaki hiszi, hogy nincs különbség közte és a „kinti emberek” között, akkor lát kiutat a börtönkarrierből, akkor képes elhinni, hogy van más út is, mint amelyik visszavezet a börtönbe (Tihanyi, 2019).

Rendelet az elítéltek vallásgyakorlásáról, a börtönlelkészi szolgálatról, valamint a börtönmissziós tevékenységről

Az elítéltek vallásgyakorlását A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő elzárás végrehajtásának szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet rögzíti. Az elítélt részére biztosítani kell a vallása gyakorlásával kapcsolatos, törvényben meghatározott jogainak gyakorlását. Az egyházi személlyel, a vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagjával ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot az elítélt. Azt is kérelmezheti, hogy vallásának megfelelő élelmezésben részesüljön. A büntetés-végrehajtási intézetben jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség által fenntartott könyvtár is működhet. A börtönlelkészi szolgálat feladatait a 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet a börtönlelkészi szolgálatról és a börtönmissziós tevékenységről szabályozza. A reintegráció vonatkozásában különös jelentőséggel bír a szabadságvesztésre ítélték segítése a szabadulás utáni beilleszkedéshez támogatást nyújtó vallási közösségekkel és ezek intézményeivel való kapcsolatfelvételben, illetve közreműködés az utógondozásban. A börtönlelkész az az egyházi személy, illetve az az egyházi vagy felekezeti elöljáró által e feladattal megbízott személy, aki rendszeres jelleggel börtönlelkészi szolgálat körébe tartozó tevékenységet végez. Tihanyi fontos kutatást végzett a vallási nevelésben részt vevő fogvatartottak értékrendjének alakulásáról (Tihanyi, 2019). Kutatása során igazolást nyert, hogy a vallási nevelés hatással bír a fogvatartottak értékrendszereire. A vallási nevelés intenzitása az elérni kívánt eredmény szempontjából meghatározó jelentőségű. A kívánatosnak tartott hatás eléréséhez nem elég, ha a fogvatartottak csak a vallási alkalmakat látogatják, hanem szükséges az intenzív, a börtönélet lehető legtöbb területére kiterjedő vallási nevelés. Tihanyi meglátása szerint ennek leghatékonyabb formája az elkülönült vallási részleg működése. Ahhoz, hogy az elért eredmények hosszú távon is tükröződjenek

a társadalmi cselekvéseken, szükséges, hogy a szabadult fogvatartottak „vallási utónevelést” kapjanak. Tihanyi szerint szükséges a vallási programokban részt vevő elítélteket a szabadulást követően a közegyház gyülekezeteibe integrálni.

A börtönlelkészek szerepfelfogását interjúkban kutatta Tihanyi, akiknek közös álláspontja az volt, hogy a lelkészt nem lehet nevelőnek vagy pszichológusnak tekinteni, hanem olyan személynek, aki Isten szolgálatában állva az evangéliumot hirdeti (Tihanyi, 2019). A lelkészek – céljuk elérése érdekében – alkalmazkodnak börtöngyülekezetük kulturális sajátosságaihoz, ezért a vallási üzenetet lefordítják a börtönkultúra nyelvére. Céljaik megegyeznek a büntetés-végrehajtási kódexben megfogalmazott reintegrációs célokkal, amennyiben a vallás tanításainak elfogadása egyben a fogvatartottak értékrendszerében beálló változást is jelent.

L. Molnár István börtönlelkész 2015-ben így írt a börtönben betöltött szerepéről: „*Ma a lelkészt egy kicsit pszichológusnak tekintik és egy kicsit nevelőnek is, viszont ezekkel elveszíti a lelkészi hatását. Lehet, vannak olyan elképzelések, hogy segítsük a reintegrációt, de azt hiszem, hogy a bent lévők még a családba történő integrációt sem tanulták meg. Nem tudják, mit jelent családban élni. Először integrálni kell a családba, nem pedig reintegrálni.*” (Sz. n., 2015). A börtönlelkész feladata nem lehet az állam által meghatározott reintegrációs tisztí szerepkörhöz hasonlatos, jóval több annál, örök szerep, amelyet a református lelkész helytől, időtől függetlenül betölt.

Ruzsonyi meggyőződése volt, hogy a kriminálpedagógia lehet a büntetés-végrehajtási munka rendszerszervezési alapelve. A büntetés-végrehajtási programok megtervezése során messzemenően szem előtt kell tartani a sikeres reintegráció kriminálpedagógiai alapelveit. Őszintén remélem, hogy Ruzsonyi Péter több évtizedes elméleti és gyakorlati munkája beépül a jelenlegi szabályozásba, és régóta javasolt megoldási javaslataiból néhány megvalósul a 2024. január elsejével hatályba lépő új rendszerben, segítve az eredményes visszailleszkedést, reintegrációt (Ruzsonyi, 2020b). Ebben a közös célunkban pedig nagyon sok segítséget tudnak adni az elítélteknek a börtönlelkészek a szabadság-végrehajtás, majd az utógondozás során egyaránt.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1928). *Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921:III. T.-C.* Athenaeum.
- Balogh J. (1909). *Fiatalkoriúak és büntetőjog.* Athenaeum.
- Belovics E. & Vókó Gy. (2014). *A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata.* HVG ORAC.

- Deres P. (2013). Az alkohollal kapcsolatos bűncselekmények értékelése a magyar büntetőjog általános részében. *Jogtörténeti Szemle*, 11(2), 8–13.
- Eötvös J. & Lukács M. (1842). *Fogházjavítás*. Heckenast.
- Finkey F. (1911). *Az északamerikai büntetőjog mai vezéreszméi és reformintézményei*. Magyar Tudományos Akadémia.
- Frivaldszky J. (2013). *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*. Szent István Társulat.
- Kármán E. (1917a). A kriminálpedagógia feladatai. *Magyar Pedagógia*, 26(5), 241–249.
- Kármán E. (1917b). A fiatalok bíróságainak kriminálpedagógiai alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 51(2), 12–14.
- Mezey B. (1995). *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Osiris-Századvég.
- Miklósi M. & Tihanyi M. (2023). A börtönökben folyó vallási nevelés lehetséges hatásai. *Belügyi Szemle*, 71(9), 1621–1633. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.9.6>
- Pál L. (1976). *Nevelés a büntetésvégrehajtásban. Kriminálpedagógiai Tanulmány*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Pestalozzi, H. (1959). *Válogatott Művek. I.* Tankönyvkiadó.
- Ruzsonyi P. (2014). Kriminálpedagógia és az új Bv. Kódex. In Deák F. & Pallo J. (Szerk.), *Börtönügyi Kaleidoszkóp: Ünnepi Kötet Dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére* (pp. 179–194). Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa.
- Ruzsonyi P. (2020a). Kriminálpedagógia mint a büntetés-végrehajtás kínáló rendszer-vezérelve. *Magyar Rendészet*, 20(3), 215–225. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.13>
- Ruzsonyi P. (2020b). Egy kriminálpedagógiai kutatás margójára. In Madai S., Pallagi A. & Polt P. (Szerk.), *Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére* (pp. 439–448). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Sz. n. (2015). Tizenöt éves a börtönlelkészi szolgálat. Kerekasztal-beszélgetés lelkészekkel a szolgálatokról. *Börtönügyi Szemle*, 34(3), 70–86.
- Szabó A. (1979). A büntett és büntetése. Gondolat.
- Székely Gy. (1913). *Morálpedagógiai kérdések*. Lampel R. Könyvkiadó Vállalat.
- Tihanyi M. (2018). A Börtönlelkészi Szolgálat működése. A vallásszabadság jogának szervezeti keretei a büntetés-végrehajtási intézetekben. *Iustum Aequum Salutare*, 14(3), 217–232.
- Tihanyi M. (2019). *Bűn – hit – szabadulás. A vallás szerepe a büntetés-végrehajtásban*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- Tóth L. (1885). Fegyházi tanulmányok I. Az Illavai Fegyház. In Pesty F. (Szerk.), *Értekezések a társadalmi tudományok köréből* (VIII. kötet 2. szám). Magyar Tudományos Akadémia.
- Tóth L. (1889). A visszaesés okairól s óvszereiről. In Pesty F. (Szerk.), *Értekezések a Társadalmi Tudományok köréből* (X. kötet 4. szám). Magyar Tudományos Akadémia.
- Vókó Gy. (2001). A büntetés-végrehajtás időszerű kérdései. *Jura*, 7(1), 95–103.

Alkalmazott jogszabályok

23/1990. (X. 31.) AB határozat

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

A börtönlelkészi szolgálatról és a börtönmissziós tevékenységről szóló 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet

T/5882. Büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Domokos A. (2024). Valláserkölcsei nevelés egykor és ma. *Belügyi Szemle*, 72(3), 449–459.
<https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp449-459>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Domokos Andrea, aki a domokos.andrea@kre.hu e-mail címen érhető el.

